

سیاست خارجی اتحادیه اروپا به‌زودی تحت مدیریت جدیدی قرار خواهد گرفت. در حالی که به نظر می‌رسد اوروزلا فون در لاین همچنان به‌عنوان رئیس کمیسیون اروپا باقی بماند، رئیس جدیدی برای شورای اروپا و رئیس جدیدی برای سیاست خارجی منصوب خواهند شد. آن‌ها با یک دستورکار دشوار مواجه خواهند بود که شامل مقابله با تهاجم روسیه به اوکراین و جنگ جاری بین اسرائیل و حماس در غزه است. اما مهم‌ترین چالش آن‌ها در تعیین جایگاه اروپا در جهان، نحوه برخورد با چین فزاینده تهاجمی خواهد بود.

اروپا روزی امیدوار بود که چین به تدریج ارزش‌های غربی را به‌عنوان یک عضو قابل اعتماد در نظم بین‌المللی مبتنی بر قوانین بپذیرد، اما واقعیت امروز بسیار متفاوت است. چین از ظرفیت عظیم تولیدی خود برای عرضه کالاهای ارزان و تضعیف کسب‌وکارهای اروپایی استفاده می‌کند؛ از نفوذ اقتصادی خود برای تنبیه کشورهایی که خلاف خواسته‌های شی‌جین‌پینگ عمل می‌کنند، بهره می‌برد؛ و به‌ولادیمیر پوتین حمایت اقتصادی و سیاسی لازم برای ادامه جنگ در اوکراین را ارائه می‌دهد.

اما نگران‌کننده‌ترین مسئله، احتمال بروز بحران در تنگه تایوان است. ماه گذشته، رئیس‌جمهور جدید تایوان، ویلیام لای، در سخنرانی آغاز به کار خود از «عصر جدیدی که پر از چالش‌ها و در عین حال مملو از امیدهای بی‌پایان است» استقبال کرد. در عرض چند روز، چین با برگزاری تمرینات نظامی گسترده‌ای در اطراف جزیره واکنش نشان داد. بمبافکن‌هایی با مهمات جنگی در نزدیکی حریم هوایی تایوان پرواز کردند و بازرسی‌های نمایشی کشتی‌ها به‌عنوان هشدار بود که چین آماده است تا تایوان وابسته به واردات را به محاصره درآورد. پس از اتخاذ استراتژی نادرست «امید به بهترین» پیش از تهاجم پوتین به اوکراین، اروپا نباید همان اشتباه را با شی‌جین‌پینگ تکرار کند.

فون در لاین نسبت به پیش‌بینیان خود موضع قوی‌تری در برابر چین اتخاذ کرده است. او از نیاز به کاهش ریسک (هرچند نه قطع کامل روابط) و همچنین معرفی یک «انزاس ضداجسام» برای مقاومت در برابر باج‌گیری اقتصادی چین صحبت کرده است. او همچنین نسبت به تلاش‌های چین برای تضعیف تولیدکنندگان اروپایی با پرداخت یارانه‌های هنگفت به خود، پاسخ قاطع‌تری داده است. پس از ماه‌ها تحقیق، کمیسیون اروپا به تازگی تعرفه‌های قابل توجهی در خودروهایی برقی وارداتی از چین اعمال کرده است.

با این حال، به‌رغم اینکه اروپا رویکرد قوی‌تری را نسبت به تهدید اقتصادی چین اتخاذ کرده اما قاره سبز در موضوع تایوان همچنان ضعیف و متفرق باقی مانده است. در سفرهای رسمی به پکن، رهبران اروپایی منافع تجاری کوتاه‌مدت را بر ارزش‌های اروپایی و منافع بلندمدت ترجیح داده‌اند. رئیس‌جمهور فرانسه، امانوئل ماکرون، با اشاره به تنش‌های تنگه تایوان در سال گذشته، به شکلی نگران‌کننده اظهار داشت که اروپا «نباید درگیر بحران‌هایی شود که مربوط به ما نیست». اما گروه رادیکال‌تر تخمین می‌زند که یک درگیری در تنگه تایوان بیش از ۲ تریلیون دلار فعالیت اقتصادی را تهدید می‌کند. بحران دریای جنوبی چین برای اروپا نیز یک بحران خواهد بود.

تاکنون، اروپا سیگنال‌های متناقضی را در مورد نحوه واکنش به تهاجم چین ارسال کرده است که این تنها خطر اشتباه محاسباتی را افزایش داده است. از آنجا که چین برای حمایت از رشد خود بسیار بیشتر از روسیه به بازارهای جهانی متکی است، تبیین پیامدهای اقتصادی تجاوز می‌تواند اثر بازدارنده قوی داشته باشد. اگر به شی‌جین‌پینگ اجازه داده شود تایوان را با زور اسلحه ضمیمه کند، نظم بین‌المللی مبتنی بر قوانین ویران خواهد شد. جهانی که در آن زور حرف اول را می‌زند، برای هر کشور دموکراتیک خطرناک است. نوع بی‌ثباتی که روسیه ایجاد می‌کند، به سرعت به آسیا و فراتر از آن گسترش خواهد یافت.

مانند پوتین، شی تنها قدرت و قاطعیت را درک می‌کند. پوتین بی‌تفاوتی جمعی غرب را به‌عنوان دعوتی برای آغاز جنگی وحشیانه علیه اوکراین تلقی کرد. دفعه بعد که ناوهای جنگی چین در اطراف تایوان جمع شوند و جت‌های جنگی آن شبیه‌سازی‌هایی از حملات به جزیره انجام دهند، اروپا نباید با بی‌تفاوتی نظاره‌گر باشد. در مواجهه با یک چین خودکام و تهاجمی، منافع اروپا اساساً همان منافع ایالات متحده و سایر کشورهای دموکراتیک جهان است. تیم رهبری جدید اتحادیه اروپا باید این ارادک کند و با یک صدا به شی پیام دهند. اگر چنین نکنند، رؤیای تایوان از «امید به پایان» همچنان ممکن خواهد بود. اگر نکنند، جان‌نشینان آن‌ها با وضعیتی حتی خطرناک‌تر مواجه خواهند شد.

محمدحسین لطف‌اللهی
خبرنگار گروه بین‌الملل

برای سال‌ها، هرچند تنش‌ها میان مسکو و پکن با غرب روزبه‌روز بیشتر می‌شد اما دست‌کم در یک پروژه ژئوپلیتیکی خاص، هم روسیه و هم چین هم‌سو با ایالات متحده حرکت می‌کردند؛ برچیدن یا مهار زرادخانه هسته‌ای کره شمالی! این گزاره تا فوریه ۲۰۲۲ که جنگ اوکراین آغاز شد، واقعیت داشت اما گذشت زمان همه چیز را حداقل درباره روسیه تغییر داد.

ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه روز ۱۹ ژوئن برای سفری دوازده‌روزه عازم پیونگ‌یانگ شد. در این سفر که اولین سفر او به کره شمالی از سال ۲۰۰۰ به این سو به حساب می‌آید، رئیس‌جمهور روسیه و کیم جونگ‌اون، رهبر کره شمالی توافق «مشارکت جامع استراتژیک» را به امضا رساندند. نگاهی به جزئیات این توافق نشان می‌دهد، «مشارکت جامع استراتژیک» میان روسیه و کره شمالی می‌تواند تحولی جدی در روابط دو جانبه این دو کشور ایجاد کرده و وضعیت منطقه شمال شرق آسیا را به‌طور محسوسی تغییر دهد.

۲۴ سال قبل، زمانی که ولادیمیر پوتین در فاصله کوتاهی پس از انتخاب شدن به‌عنوان رئیس‌جمهور جدید روسیه عازم ناگو در ژاپن بود تا در اجلاس کشورهای گروه هشت شرکت کند، در مسیر توقفی در پیونگ‌یانگ داشت و با کیم جونگ‌ایل، رهبر وقت کره شمالی دیدار کرد. پوتین روز ۱۹ جولای ۲۰۰۰ در نشست با خبرنگاران خبر از گشایشی بزرگ و ناباورانه در گفت‌وگوهای کنترل تسلیحات با کره شمالی داد: «به دلیل ماهیت دوستانه گفت‌وگوهای ما، رهبر جمهوری دموکراتیک خلق کره تزی را ارائه داد که براساس آن کره شمالی آماده است که اگر چنین امکانی فراهم شود از فناوری موشکی دیگر کشورها برای فعالیت‌های صلح‌آمیز در فضا استفاده کند. این موضوع نیاز به گفت‌وگوهای بیشتری دارد اما می‌خواهم توجه شما را به این واقعیت جلب کنم که چنین اظهارنظری اولین بار است که از سوی رهبر جمهوری دموکراتیک خلق کره مطرح می‌شود».

کمتر از یک ماه پس از این نشست خبری، کیم جونگ‌ایل در یک سخنرانی اعلام کرد این صحبت‌ها را به حالت شوخی با پوتین مطرح کرده و در این زمینه جدی نبوده است.

تفاوت پوتین امروز با پوتین دو دهه قبل آشکار است اما طی این مدت چه تحولاتی باعث شد که روسیه سیاست خود را در قبال کره شمالی تغییر دهد و با این کشور توافق «مشارکت جامع استراتژیک» امضا کند؟

اتحاد جماهیر شوروی که همواره به‌عنوان یکی از حامیان اصلی کره شمالی از بدو تأسیس جمهوری دموکراتیک خلق کره به شمار می‌رفت با روی کار آمدن میخائیل گورباچوف، در روابط خود با کره شمالی بازنگری کرد و با کاهش کمک‌ها به پیونگ‌یانگ کوشید تا روابط خود را با سنول بازسازی کند. کره جنوبی هم با استفاده از این فرصت تلاش کرد تا ضمن احیای روابط با شوروی، روابط خود را با کشورهای کمونیستی بلوک شرق هم تقویت کند و پیونگ‌یانگ را بیش از پیش منزوی سازد.

فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی وضعیت را برای پیونگ‌یانگ بدتر کرد. دولت جدید در مسکو به ریاست بوریس یلتسین هیچ اشتیاقی به تداوم روند کمک‌رسانی به کره شمالی نداشت. او همچنین تمایل داشت که با جذب سرمایه‌های کره جنوبی، وضعیت اقتصادی آشفته روسیه را بهبود بخشد. کیم ایل‌سونگ، بنیانگذار و رهبر وقت جمهوری دموکراتیک خلق کره در سال ۱۹۹۴ درگذشت و کره شمالی درگیر با بحران‌هایی نظیر قحطی و گرسنگی روزبه‌روز منزوی‌تر می‌شد. براساس برآوردهای سازمان‌های بین‌المللی، صدها هزار نفر از مردم این کشور در قحطی از گرسنگی جان خود را از دست دادند. اوایل دهه ۲۰۰۰، ولادیمیر پوتین فعالانه در پی احیای روابط مسکو و پیونگ‌یانگ بود. او می‌خواست نفوذ سنتی روسیه در شمال شرق آسیا را احیا کند و از همین رو علاوه بر سفر به کره شمالی در سال ۲۰۰۰، در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۰۲ دو بار میزبان کیم ایل‌سونگ، رهبر وقت کره بود. به‌رغم گرم‌تر شدن روابط نسبت به گذشته، همکاری‌های روسیه و غرب و همچنین سازش ناپذیری کره شمالی در موضوعات کلیدی نظیر توسعه موشک‌های بالستیک و تسلیحات هسته‌ای باعث شد تا مسکو تصمیم بگیرد در موضوع کره شمالی با آمریکا و سایر کشورهای منطقه همکاری کند و در شورای امنیت سازمان ملل متحد رأی به تحریم کره شمالی دهد. مسکو همچنین به همراه آمریکا، چین، ژاپن و کره جنوبی در گفت‌وگوها با کره شمالی مشارکت داشت تا این کشور را قانع کند برنامه هسته‌ای خود را در ازای تضمین‌های امنیتی و مزایای اقتصادی کنار بگذارد. این گفت‌وگوها در دسامبر ۲۰۰۸ کاملاً متوقف شد.

در سال ۲۰۱۱، با مرگ کیم جونگ‌ایل، فرزند او کیم جونگ‌اون رهبر شد و به آزمایش‌های موشکی و

احیای یک اتحا

درباره توافق «مشارکت جامع استراتژیک

کشور به دلیل «حمایت‌های بی‌حد و مرز» پیونگ‌یانگ از «اقدامات روسیه در اوکراین» قدردانی کرد. لاوروف همچنین پیشنهادی برای توافق سه‌جانبه میان روسیه، کره شمالی و چین مطرح کرد تا محوری برای مقابله با «تهدیدهای منطقه‌ای به رهبری آمریکا» تشکیل شود.

سال ۲۰۲۴، روابط دیپلماتیک کره شمالی و روسیه به اندازه‌ای گسترش یافت که می‌توان گفت از هر زمانی طی سده‌ده گذشته بهتر است. ۱۶ ژانویه، چوبی سون هویی، وزیر امور خارجه کره شمالی برای پیگیری توافق‌ها میان پوتین و کیم جونگ‌اون به روسیه رفت و دعوت از پوتین برای سفر به کره شمالی را تکرار کرد. روسیه یک بار دیگر در اواخر مارس ۲۰۲۴، قطعنامه شورای امنیت علیه کره شمالی را وتو کرد و هفته گذشته روز چهارشنبه ۱۹ ژوئن سرانجام رئیس‌جمهور روسیه برای اولین بار پس از ۲۴ سال عازم کره شمالی شد و توافق «مشارکت جامع استراتژیک» میان روسیه و کره شمالی را به امضا رساند تا روابط این دو کشور وارد فاز جدیدی شود.

روسیه و کره شمالی چه تعهداتی به یکدیگر دادند؟

بیشترین بحث‌ها و اظهارنظرها پیرامون توافق «مشارکت جامع استراتژیک» میان روسیه و کره شمالی به بندی بازمی‌گردد که از تعهد دو طرف برای کمک نظامی به یکدیگر در مواقع جنگ سخن می‌گوید. براساس متنی که خبرگزاری رسمی دولت کره شمالی منتشر کرده، در این بند آمده است که اگر یکی از این دو کشور مورد حمله قرار گیرد یا به جنگ کشانده شود، طرف دیگر باید «تمامی امکاناتی را که در اختیار دارد» بدون هیچ تأخیری به کار گیرد و «حمایت‌های نظامی و سایر حمایت‌های لازم» را به عمل آورد.

در متن توافق چنین آمده که این اقدام باید بر مبنای قوانین داخلی دو کشور و براساس ماده ۱۵ منشور ملل متحد که حق دفاع از خود دولت‌های عضو را به رسمیت می‌شناسد، صورت گیرد.

از نظر برخی تحلیلگران، این تعهد دوجانبه تعهدی مشابه با تعهدات پیمان دوجانبه اتحاد شوروی و کره شمالی در سال ۱۹۶۱ است که با فروپاشی شوروی از بین رفت و در سال ۲۰۰۰ با توافقی جدید شامل تعهدات

هسته‌ای کره شمالی سرعت بخشید. روسیه با این روند مخالف بود و در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ به همراه سایر اعضای دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد به تحریم‌ها علیه کره شمالی از جمله تحریم نفت رأی مثبت داد. مسکو ورود کارگران کره شمالی به روسیه را که یکی از منابع مهم ارزآوری کره شمالی بود، محدود کرد.

تشدید فشارهای بین‌المللی در این دوره، پیونگ‌یانگ را به تغییر رویه و داشت و کیم جونگ‌اون در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ بر آن شد تا از توانایی‌های هسته‌ای و موشکی کره شمالی به عنوان اهرمی برای دریافت امتیازات اقتصادی استفاده کند. او علاوه بر مذاکره با آمریکا و کره جنوبی به تقویت روابط با مسکو و پکن پرداخت. پس از دیدار دوم کیم جونگ‌اون با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور وقت آمریکا که مشخص شد دیپلماسی نتیجه‌ای در پی ندارد، رهبر کره شمالی در آوریل ۲۰۱۹ عازم شهر ولادیوستاک روسیه شد تا برای اولین بار با پوتین دیدار کند. این دیدار، نتیجه مشخصی در پی نداشت اما دو رهبر وعده افزایش همکاری‌ها و تقویت روابط را دادند.

نقطه عطف ماجرا، سال ۲۰۲۲ بود که کره شمالی هم‌زمان با معطوف شدن توجه جهان به جنگ اوکراین به‌طور ناگهانی آزمایش‌های موشکی خود را به‌طور محسوسی افزایش داد و هم‌زمان با سرزنش کردن «سیاست هژمونیک غرب» برای به راه انداختن جنگ اوکراین، از فرصت پدید آمده برای تقویت روابط با مسکو استفاده کرد. در همان زمان، هم مسکو و هم پکن به ابتکار آمریکا برای تشدید تحریم‌های بین‌المللی علیه پیونگ‌یانگ رأی منفی دادند. براساس گزارش‌های تحقیقی متعدد، کره شمالی از معدود کشورهایی است که در جنگ اوکراین از روسیه حمایت نظامی می‌کند.

سپتامبر ۲۰۲۳، برای اولین بار از سال ۲۰۱۹ پوتین و کیم جونگ‌اون در شرق روسیه با یکدیگر دیدار کردند. طی این دیدار، دو رهبر گفت‌وگوهایی برای تقویت همکاری‌های اقتصادی و نظامی داشتند و کمک‌های روسیه به کره شمالی پس از این دیدار به‌طور قابل توجهی بیشتر شد. اکتبر ۲۰۲۳، سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه به کره شمالی سفر کرد و از مقام‌های این

